

להקביל פני רבו או פני מי שגדול ממנו בחכמה יכול לעבור בה... וכן בס"י תקנ"ד סעיף י"ב שוב א"י: "ההולך להקביל פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה עובר במים עד צוארו..." אך מהחייב להקביל פני רבו ברגל לא הזכיר מאומה, וצ"ב, למה השמיט השו"ע הך דינא. (פעם שלישיית הביא השו"ע הך דינא בס"י תרי"ג סעיף ה': "ההולך לביהמ"ד או להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול ממנו בחכמה או לצרכי מצוה יכול לעבור במים עד צוארו..." ודין זה הביא אף הרמב"ם בהל' שביתת עשור פ"ג ה"ו).

ועוד יש לעיין בדעת השו"ע, דמשמע מפסקיו דהביא הך דינא הן בשבת, והן ביוה"כ — והן בחול — בס"י תקנ"ד גבי ט' הימים שבין ר"ח אב לט' באב — שמצוה להקביל פני רבו אף בכל יום. אפ"י ללא שבת וללא חודש וללא רגל — וכבר העיר עד"ז במג"א בס"י תקנ"ד סק"ח: "פני רבו — ג"ל שהולך בחול להקביל פני רבו בשבת דבחול אין חיוב להקביל פני רבו. א"ע, נהי דחיובא ליכא בחול, מ"מ מצוה איכא וכ"מ בחגיגה" (ועמש"כ בס"י ש"א סק"ז, ועי' במחצה"ש ואכמ"ל).

ובגמ' בחגיגה ה': א"י: "רבי ור' חייא הוו שקלי ואזלי באורחא. כי מטו ליהווא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הכא, ניזיל וניקביל אפ"י, א"ל ר' חייא לרבי, תיב את, לא תולזל בנשיאותך, איזיל אנא ואקביל אפ"י. תקפה ואזיל בהדי'. כי היו מיפטרי מיני' א"ל אתם הקבלתם פנים הנראים ואינם רואים, תזכו להקביל פנים הרואים ואינם נראים... א"ל ממאן שמיעא לך, מפרקי' דר' יעקב שמיע לו (רש"י "מגא לך — שכ"כ גדולה הקבלת פנים" דר' יעקב איש כפר חיטייא הוה מקביל אפ"י דרבי' כל יומא. כי קש א"ל לא נצטער מר דלא יכול מר א"ל מי זוטור מאי דכתיב בהו ברבנן ויחי עוד לנצח לא יראה השחת..." א"כ חזינן דענין גדול יש שיקביל פני רבו כל יום, וא"כ צ"ב מה פ"י דינו דר' יצחק דהוא חיוב ברגל בלבד.

והנה הנוכחי במה"ת אר"ח סי' צ"ד עמד על סוגיא הדין, דהביא שאלת הגר"י ברלין וצ"ל, למה לא פסקו הטושו"ע הסוגי' לדינא, וכן תמה על עצם הדרשה כנ"ל. ור"ל: "ודדאי מהאי קרא ילפינן דבשבת חודש שיש בו תוס' קדו' שהרי יש בו קרבן מוסף יש מקום לקבל פני רבו, שגם על הרב ניתוסף אז שפע להשפיע על תלמידו, וה"ה לרגלים. ואמנם להטיל חיוב א"א מטעם שאמרו בקדו' דל"ג, אמר אייבו א"ר ינאי אין תלמיד רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהי' כבודו מרובה מכבוד שמים.. והך אינו

רשאי היינו אינו חייב כמ"ש התוס' שם, וכ"ה בהגהת רמ"א שם [יו"ד סי' רמ"ב] סעי' ט"ז בסופו.

ומעתה גם לקבל פני רבו א"א לחייב בכל שבת ור"ח, דא"כ יהי' כבוד רבו גדול מכב' השכינה, שאינו הולך לירושלים רק ג"פ וגו', בחג המצות וגו'... וא"כ לפי"ז בזה"ז בעו"ה.. ואין אנתנו הולכים לקבל פני השכי' שמה כלל כי לא חייבה אותנו התורה כ"א בקרבן חגיגה ועולות רא"י, אין מקום להטיל חיוב לקבל פני רבו כלל כשאינו הולך בלא"ה ללמוד ממנו אלא שילך לקבל פניו, דא"כ כבודו גדול מכב' שמים, ור' יצחק על זמן המקדש אמר שחייב לקבל פני רבו... ולכן הביא הרמב"ם הא דר' יצחק שכן דרכו להביא כל הנוהג בזמן המקדש, וגם הרי"ף והרא"ש העתיקו מימרא דר' יצחק במקומו במס' ר"ה שהם מעתיקי הגמ' העתיקו גם מימרא זו כיון שיש בה עכ"פ תועלת שנכון לקבל פני רבו אף שאין עתה חיוב, מ"מ לא גרע מקימה מפני רבו... שאין חיוב אבל ראוי מצד המוסר. אבל הטושו"ע שאינם מעתיקי הגמ' אין דרכם להביא רק מה שהוא ע"פ דין ובזמננו זה, לכן השמיטו ד"ז שאינו חיוב עתה".

ודוחקו מבואר דמלבד מה שמוציא פשט הפסוק מפשרו, גם הוא נגד הגמ' עצמה שכתבה "מכלל דבחדש ושבת איבעי ל"י למיזל". הרי שגם בר"ח ושבת חיובא איכא. וכן קשה דלא משמע מהרמב"ם דאינו נוהג בזה"ז, דסתמו וכללו עם שאר הל' כיבוד רבו, וכ"מ מהשו"ע בתלתא אתרי שציינו דנהיגא בזה"ז (אך בזה י"ל) וא"כ ק' לומר כנוב"י.

ועוד הק' בזה העמק ברכה (עמ' ק"ג): "אמנם בחי' הריטב"א כתב דאם רבו שרוי במקום הקרוב לו חייב להקביל פניו גם בכל חודש ושבת. וזהו דקאמר הגמ' מכלל דבחדש ושבת איבעי ל"י למיזל. ובפיר"ח מבואר דהיתה גירסתו כך בגמ' להדיא, ור"ל: ואקשינן והא ברגל קאמר, ופרקינן, אם רבו שרוי במקום קרוב לו חייב להקביל פניו בכל חודש ושבת ואם הוא במקום רחוק חייב להקבילו ברגל. עכ"ל. ומה שתירה לדברי הנוב"י הנ"ל. דבחדש ושבת ג"כ חייב להקביל פני רבו אם הוא במקום קרוב, והרי נמצא דכבודו מרובה מכב' שמים דאינו מקבל פני שכינה אלא ברגל.

וא"ל דלראות השכי' בכל חודש ושבת לא יכול מפני שרחוקה ממנו, משא"כ רבו שהוא במקום קרוב לו — דא"כ גם עתה בזה"ז, מה שאינו עולה לרגל הוא משום שאין יכולין ליכנס לעזרה מחמת שאנו טמאים משא"כ רבו דיכול להקביל פניו. וע"כ מוכח מזה דלא כרבירי. (ועי"ש בקו"א וי"לך בתוך בעמק מו"מ ארוך בסוגי') וא"כ צ"ע ע"ד הנוב"י.

ונראה בזה לומר ביישוב הסוגי, בהקדם, דיש לחקור מהי הסיבה המחייבת להקביל פני רבו ברגל. האם החובה הוא מדין ת"ת — דכיון שנתוסף לרב הארה יתירה, יכול לקבל ממנו יותר השפעה בדרך זה, א"ד, החובה הוא מדין כיבוד רבו — דדין מסויים הוא בכיבוד הרב, דכמו שצריך לקום ולעמוד בפניו, כך צריך להקביל פניו ברגל.

והנה מדברי הריטב"א שם בר"ה מכואר שהוא דין בת"ת, דז"ל שם: "י"ל דר' יצחק תפס קצה האחרון כי הקבלה הוא בכל תלמוד [נראה דצ"ל תלמיד] כפי קירובו לרב, כי אם הוא בעיר חייב לראותו בכל יום ולא בלא"ה, ואם הוא חוץ לעיר במקום קרוב פעם א' בשבוע או חודש וז"ש מדוע את הולכת אליו — היום לא חדש ולא שבת שראית אותו, ואם הוא במקום רחוק יש לו לראות פ"א ברגל. ולא הוצרך ר' יצחק להזהיר אלא למי שרבו במקום רחוק שלא יתעצל לראותו, ושבת דגקט כולל גם יו"ט, והנה אף דיל"ע בדברי הריטב"א האלו, דלכא' מהגמ' בסוכה משמע דדוקא במקום קרוב חייב להקביל פני רבו — וי"ל, ועיי"ש בריטב"א ואכמ"ל — עכ"פ חזינן יסוד הדין הוא מחמת קבלת התלמיד — ר"ל דין בת"ת, וכן נראה הפשט בר"ם שם.

אולם לא כן משמע מהרמב"ם דהרי הרמב"ם הכליל הלי' זאת בפ"ה דהלי' ת"ת הפרק העוסק בהלי' כיבוד רבו, והרי סמך הלכה זאת באותו סעיף להלי' של קימה בפני רבו, א"כ משמע מהרמב"ם שהוא דין בכיבוד רבו, ול"ד מחמת ת"ת של התלמיד.

ונראה דמוכח כדברים אלו מהפסוקים, דהרי בפסוק לפני הפסוק הנדרש אי' בדברי השונמית לבעלה (מלכים ב', ד' כ"ב): "ותקרא אל אישה... וארוצה עי' איש האלקים ואשובה". משמע דרצתה רק לשהות שם זמן קצר — ואם הוא דין מחמת ת"ת — איזה תורה תוכל ללמוד ב"ארוצה ואשובה" — איזה מקום יש למהירות בזה — אך אם נאמר שהוא דין בכיבוד רב הרי גם בשהות מועטת כבר יש כיבוד.

עכ"פ, מעתה יתבאר בס"ד פסקי הדינים. דהרמב"ם שלמד שהוא דין בכיבוד רבו פסק הא דר' יצחק להלי' כדין בפנ"ע. אולם השו"ע ס"ל כריטב"א, דאינו דין מסויים בכיבוד רבו, אלא שהוא יסוד בת"ת, דחייב להקביל פני רבו לכה"פ ג"פ בשנה — אך לאו מדינא אלא כעצה טובה קמ"ל, ובאמת כל תלמיד לפי יכולתו, כמבואר בדברי הריטב"א — לכן מצוה איכא בזה כל אימת שיכול ללכת ללמוד תורה מפיו, הן ביו"כ, הן בשבת, והן בחול — אולם אין דין בפנ"ע לחייבו ללכת דוקא ברגל, ולכן לא הביא השו"ע הך דרשה לדינא (והא דהביא הרמב"ם ד"ו בהלי' שביתת עשור, אפ"ל דלרמב"ם באמת איכא שני

דינים נפרדים חלוקים ביסוד דינם המחייבים הקבלת פני רבו הא דברגל מחמת כיבוד רבו, ועוד מצוה כל השנה מחמת ת"ת).

וא"כ מיושבת ומבוארת מח' הרמב"ם והשו"ע, דהשו"ע ס"ל כריטב"א, ולריטב"א אין זה דין והלכה, אלא תוכחת מוסר שיקביל פני רבו ברגל, ומצוה גרידא, ולא שייך בזה חובה.

ועפ"יז י"ל בשאלתא אחריתא דמקשינן למה הרמב"ם לא פסק הא דסוכה לדינא, ואף הרא"ש והרי"ף לא הביאו — משא"כ הריטב"א, דנראה מדבריו שם בסוכה דמבאר כל פרטי הדינים, דפוסק הך סוגיא להלי'.

ונקדים לבאר השאלה האחרת שהצבנו בנדון, דהרי ר"א ס"ל שמחת יו"ט רשות. בזה י"ל, דיש בזה ב' דינים נפרדים, דהא דשמחת יו"ט רשות, הוא דין הנלמד ממקרא ד"עצרת תהי' לכם", דסותר לקרא ד"עצרת להי' שמיישב ר"א הסתירה ע"י דינו דשמחת יו"ט רשות — והדין הזה דשמחת יו"ט מתקיים במשחאות וסעודות וכד', והם הם הגמרות בכיצה ט"ו: ופסחים ס"ח: , משא"כ הא דסוכה כ"ז: הרי הוא נלמד מקרא ד"ושמחת אתה וביתך" והוא דין אחר לגמרי שחייב לשמח ב"ב וגדרי המצוה מבוארים בפסחים ק"ט. במה משמחם, עיי"ש. ואע"פ שמהרמב"ם פ"ו מהיר"ט משמע דהוא חדא מצוה י"ל דזה אליבא דהלי' דפסקינן כר' יהושע, דחציו להי' וחציו לכם, אבל עכ"פ לר"א הויין ב' דינים והדין "עצרת" הוא רשות, אולם הדין ד"ושמחת" הוא חובה.

א"כ, י"ל דהך סוגי' בסוכה אזיל שפיר וכוונתו למימר דר"א מודה, דמדין "ושמחת", דוחה הדין ד"ושמחת" לת"ת וכדברי ר' יהושע דחלקוהו חציו להי' וחציו לכם — דגם ר"א מודה בדין "ושמחת" דדוחה ת"ת כדי לקיימה, אך ה"מ רק דאזיל ואת' ביומי' והוא ממש הדין דחלקוהו, דמתי רשאי לקיים מצות ת"ת — רק באופן שיוכל לקיים באותו יום אף מצות "ושמחת" וא"כ בשו"ע דין זה דמס' סוכה כבר כלול במש"כ בס"י תקכ"ט סעי"א "מצות יו"ט לחלקו חציו לביהמ"ד וחציו לאכילה ושתי'..." וכן הדין לגבי חיוב "ושמחת", כמבואר שם סעי"ב. והוא לשי' השו"ע דחייב להקביל פני רבו הוא מדינא וכולל בדיני ת"ת.

אולם לשי' הרמב"ם דמבואר דס"ל דחיוה להקביל פני רבו הוא מדין כיבוד רבו, אזי אין מצות היום דוחה מצות כיבוד רבו, וחייב עכ"פ לקיימו, ואף אם מתבטל יותר משמחת יו"ט, וי"ל בזה סברה, דכיון דמורא רבך כמורא שמים, הרי"ז מצוה גדולה ער מאד, ואינה כת"ת שנדחית מחובת מצוה עוברת וכד'. וכן מצינו גבי מצות הסיבה בפסח, פסחים ק"ח. דמצות כיבוד רבו פוטר

